

— 't Is zonderling, sprak hij, dat ik moeder niet op den drempel van hare deur zie staan. Gewoonlijk komt ze mij te gemoet. Ik weet niet wat mij prangt! Heeft die vreese-lijke tijding mij zoo geschokt?... Kom, Sander, ga eens mee om moeder goeden dag te zeggen.

— Zeer gaarne.

— Maar spreek niet van het ijselijke voorval. Toon u ook niet te droevig; ik weet dat het moeilijk is opgeruimd te zijn als men zulke dingen verneemt, maar ik bid er u om voor moeder, tracht zoo moedig mogelijk te wezen. Het arme mensch lijdt reeds genoeg.

Door Sander gevolgd, trad Karel snel en zenuwachtig vooruit. Aan zijn woning gekomen, vond hij de deur op een kier. Met bevende hand duwde hij ze open, doch nauwelijks had hij een blik in de plaats geworpen, of een rauwe gil ontsnapte aan zijn borst.

— Moeder, moeder! kreet hij pijnlijk en snelde naar de ongelukkige, die beweegloos op den vloer lag uitgestrekt.

Goddank, zij leefde nog! De stem van haren zoon scheen haar tot het leven terug te roepen. Zij opende de oogen en er straalde een onbegrensde liefde en teederheid in.

— Lieve moeder, wat is er? Wat deert u?

Karel en Sander tilden het arme mensch op en brachten haar naar bed. Karel meende dat een beroerte zijn moeder getroffen had, doch na een oogslag in 't rond te hebben geworpen, zei Sander:

— Er is iemand hier geweest.

— Moeder, lieve moeder, hoe gevoelt gij u? Is het beter?

— Karel, fluisterde haar zwakke stem.

— Is er iemand hier geweest? riep Karel uitzinnig.

— Ja, knikte de vrouw.

— De schurken hebben de kleederkast geplunderd, zeide Sander, dat waren ongetwijfeld Sanskulotten.

— Neen, geen Sanskulotten, lispelden flauw de bleeke lippen der oude.

— Geen Sanskulotten! kreet Karel. Wie 't is?

De arme vrouw blikte in de richting der kachel; daar lagen eenige lompen op een stoel te drogen.

— Zijn kleeren, hervatte ze fluisterend.

Sander nam het smerige plunje vast.

— Hemel, die ken ik! sprak hij.

— Kent gij die? Kent gij die? riep Karel. O, zeg mij spoedig wien zij toebehooren.

— Gij zaagt dezen morgen Tist Driessens, niet waar?

Bij dien naam slaakte de vrouw een gil.

— Driessens?... Ja, dat zijn de lompen, die hij aan 't lijf had... O, die kromme schurk!... Hij is het, niet waar, moeder?...

— Ja, knikte de vrouw.

— Ziet ge wel, Karel, dat dit monster de misdaden op zijn weg zaait. Het is tijd dat hij verdwijnt.

Karel antwoordde niet. Zijn oogen glommen koortsig, maar toch had hij geheel zijn koelbloedigheid herkegen.

— Hebt gij ergens pijn, lieve moeder? vroeg hij, uiterlijk bedaard.

— Neen, mijn zoon, slechts een weinig aan de keel.

't Was alsof Karels tegenwoordigheid haar nieuwe krachten gaf.

— Aan de keel? Heeft die schelm u kwaad gedaan?... God, blauwe striemen aan uwe keel, moeder. Wilde de schurk u verworgen?

— Ja, antwoordde de vrouw.

Er kwam een nevel voor Karels oogen, een roode nevel, als van bloed. Maar in schijn hield hij zich kalm.

— Kunt gij hier blijven, Sander?

— In zulk geval, Karel, kan men alles.

— Moeder, kunt ge veronderstellen waar hij heengegaan is?...

— In de richting van Willebroeck.

— Luister eens, lieve moeder. Mijn vriend Sander, gij kent hem wel, zal bij u blijven. Ik moet voort, maar zal wel spoedig terugkeeren... Ik heb een dringende boodschap te vervullen.

— Op den middag? vroeg de vrouw.

— Ja, moeder... maar dan verlaat ik u niet meer.

Schijnbaar opgeruimd, riep Karel:

— Goeden dag, moeder! Tot straks, dan vind ik u reeds op en geheel en al hersteld. Tot straks, Sander. Gij blijft tot ik terugkom, niet waar?

— Ik blijf en zal uwe moeder oppassen, alsof zij de mijne ware.

Met zijn vuurroer gewapend, snelde de jonge man naar buiten, in de richting van Willebroeck. Hij was kalm, vreeselijk kalm. Het geweer hing met den schouderriem op den rug en de loop flikkerde in het vale licht van dien aschgrauen dag. Welken weg moest hij nemen? De jongeling scheen er zich niet om te bekreunen, of liever, heel goed te weten waar hij heenging. Zonder aarzelen, zonder rond te kijken, zonder de vlakke te onderzoeken, doch strak voor zich heenblikkend, als leidde hem een onzichtbare macht, ging hij met vasten tred over de baan. Hij was een werktuig in de handen der Opperste Rechtaardigheid en onbewust volgde hij den weg naar zijn doel. Na eenigen tijd de vaart te hebben gevolgd, sloeg hij links af door de weide. Toen hij deze doorgetrokken en over een sloot gesprongen was, bemerkte Karel wat verder een dreef. Een dreef... Niets meer!...

En toch nam hij op dit oogenblik zijn geladen geweer van den schouder, haalde den haan over, hield het wapen vóór zich, den kolf in de rechter- en den loop in de linkerhand, en richtte zich naar de laan, zonder na te denken wat hij deed.

Tist Driessens was eenigen tijd in het ravijn blijven liggen, doch in dit verharde lichaam zat, ja, een duivelsche, maar toch krachtige ziel. Hij bezwijmde niet tengevolge van de vlijmende pijnen, die hem folterden, en bleef boosaardige plannen smeden. Hij poogde op te staan, maar zijn been was gebroken en weigerde hem te dragen. Hij kroop langzaam het ravijn uit, het gebroken lidmaat voortslepend. Ginder was de dreef, waar hij aan den zevenden boom het geld van zijn vroeger verraad had geborgen. Daar wilde hij naartoe. Geld was zijn ziel, zijn God! Wat hij daarna doen zou? O, ware zijn been maar niet gebroken! Kon hij dien boom maar genaken! Dan zou hij kommandant Jacquet den dood van Melchior Quartier berichten. Hij zou er spoedig het bewijs van kunnen leveren en, zonder het hoofd te brengen, toch het bloedgeld trekken. Hij zou vertellen dat de patriotten hem half vermoord en zijn ledematen verbrijzeld hadden, en dat dit ongeluk hem in den dienst der republiek overkomen was. Dat zou voor hem de fortuin wezen. Daarmee kon hij zich veilig naar een Fransch kamp laten vervoeren, waar men hem wel verbinden zou. Hij was zeker de aanbeveling van den overste te zullen krijgen. Overigens had hij nog andere geheimen der patriotten, en kon hij den Franschen groote diensten bewijzen.

De energie had in dit misvormde, kreupele en verminkt lichaam de spieren verstaald, de pijn gedooft en gesmoord. In de wilde blikken alleen gloeide de koorts. Als een dier kroop de rampzalige over den weeken grond en door het natte gras. Slechts langzaam, langzaam kon hij vooruit. Verscheidene malen schenen de krachten hem te begeven, doch bij de gedachte dat ginder aan de baan, tegen den zevenden boom, goud verborgen lag, dat hij, dàar gekomen, het in zijn handen zou mogen prangen, en het in zijn ooren rinkelen zou, slaagde hij er weder in zijn kranke, geradbraakte en wangedrochtelijke lichaam verder te sleuren. Het was middag... Driessens naderde de dreef en telde de boommen...

— Een, twee, drie... zes, zeven....

Daar lag zijn schat. Hij begon de aarde met de magere vingers om te wroeten en een put te graven... Waar was het dan? Hij voelde, hij zag nog niets! Dieper en dieper klauwden de handen, doch zonder uitslag. Het zweet brak hem uit; nu leed hij veel meer dan door de pijn in zijn vleesch. Het goud weg! Het was of men zijn boezem aan stukken reet, of hij er zinneloos van zou worden. Hij beefde en huiverde, niet van koude en pijn, maar van angst en spijt. Hij groef dieper en ploegde met de kromme vingers krampachtig door de aarde. Niets!

Bestolen!

En snijdend steeg die kreet met een vloek en een verwen-sching ten hemel. Hij stak de beslijkte handen in het haar en rukte er klissen uit.

— Mijn goud, mijn goud! kermde de verrader.

Op zijn gelaat stond de hevigste smart te lezen. Er liepen nu tranen uit de oogen van het monster, dat nooit oprechte tranen had geweend.

— Och, mijn lieve goud! Mijn arme geld! Waar zijt gij? kermde de Kromme. De schurken hebben het gestolen!... Hier heeft het gelegen! Hier had ik het geborgen, op deze plaats! Ik had het gedekt als een kindje... Niemand kon mij bespeuren, en toch is het weg! Waar is het?... Waar is het?

In zijn bitterste lijden — dit was het voor hem — dacht hij aan bovennatuurlijke tusschenkomst.

— O, mijn God, smeekte hij, laat mij mijn geld, mijn goud terugvinden... Ik zal een kaars ontsteken te Uwer eer. Ik zal offeren in al de kerken, waar ik voorbijga!... O, wie kan mij mijn goud weergeven?... Neen, neen, niemand, het is weg, gestolen, geroofd! Wie mag het hebben?... Waar mag het zijn? Hoe heeft men het toch kunnen vinden? Helaas, helaas, helaas!

En zijn gejammer klonk onder de ruischende boomen met hartverscheurende kreten, als die van een moeder, weenende bij het lijk van haar kind.

— Hier heeft het gerust! Het was toch wel hier!... Aan den zevenden boom!

Hij richtte zich op en telde nogmaals, de laatste hoop zich de eerste maal te hebben vergist.

— Een, twee, drie, vier, vijf, zes...

Een gil van triomf, van vreugde, van vervoering steeg uit zijn borst... En nogmaals telde en hertelde hij.

— ...Vijf... zes!

Ondanks zijn pijnen, ondanks zijn lichamelijke kwellingen, slaakte hij een zegepralend hoerah! Vijf, zes... Hij had aan den zesden boom gegraven, niet aan den zevenden. Snel kroop hij voort naar den zevenden boom en begon opnieuw met de gekromde vingers in de weeke aarde te wroeten, te graven en te scharen... Zijn oogen gloeiden akelig en strak, de aders puilden op zijn voorhoofd, en het zweet lekte voor hem neder in het slijk.

Plots dreunde er een kreet uit zijn borst... Daar blonk het voor zijn blikken... Het tintelde, schitterde, straalde, lachte hem toe... Goud! goud!... Daar lag zijn goud!... Hij nam het in de handen, hij betastte het, hij reinigde het van het slijk... Hij stak stukje voor stukje in den mond... en heerlijk glanzend kwamen ze te voorschijn. Alles was er! Met wellust, met vervoering telde hij de stukken en voelde niets meer... Hij zag nog slechts het goud, hij hoorde nog slechts het zoete gerinkel, de muziek van die wonderde, heldere goudklanken... Nu had hij nieuwen moed! Hij zou naar kommandant Jacquet gaan en deze zou hem met goud en zilver overladen. Ha, den zoon van den sluismeester moest hij verklikken, dit mocht hij vooral niet vergeten. Dit zou hem zeker ook betaald worden... Spoedig naar Boom, zoo spoedig ten minste als zijn gebroken been het hem toeliet. Daar keert hij zich om, met de beide handen nog vol goud... Op tien meter afstand staat een man met een geweer in de hand. Wie is hij? De schelm kent hem niet en toch bevangt hem een ontzettenden schrik, gelijk de ter dood veroordeelde, die in de eerste morgen-glanzen de valbijl van de guillotine ziet schitteren. Hij herinnert zich niet hem ooit te hebben ontmoet, maar er daalt een besef in hem, dat dit de rechter is en tevens de beul, die hem voor zijn gruwelijke euveldaden zal straffen. Hij leest zijn vonnis in de ijzige koelheid van die twee oogen, welke op hem gevestigd zijn.

— Genade! gilt hij.

Maar de man schijnt zijn stem niet te hooren. Hij brengt het geweer langzaam tot op de hoogte van zijn rechter schouder...

— Genade! Genade!

De ellendeling kruipt met zijn gebroken been erbarmelijk door het natte gras. Zijn gezicht is afschuwelijk om te zien. In zijn oogen staan wanhoop en schrik voor den dood te lezen.

— Genade! Genade!

En de twee magere handen bieden het goud aan als een offer, als hoogste offer, want geeft de rampzalige niet alles wat hij liefheeft? Langzaam legt de man aan... Snijdend galmt het:

— Genade! Genade!

De kreupele, verminkte, misvormde ongelukkige rolt daar kermend in het gras. Steenen zouden zich laten vermurwen. Geen mensch zou den moed hebben zulk ellendig schepsel te doden... Maar Karel Van Mol is geen mensch meer op dit oogenblik, want hij heeft alle denkvermogen, alle kracht op zich zelve, alle gevoel verloren. Hij is nog slechts een werktuig, een werktuig der Opperste Rechtvaardigheid, hij is de arm van God! Hij is het mes der guillotine, dat men losmaakt, dat valt en doodt. Hij doet geen goed, hij doet geen kwaad... Hij handelt zóó, omdat hij niet anders kan. Driessens staart hem, met de armen ten hemel en de handen krampachtig gesloten, verwilderd aan... Hij ziet alleen dien man en de kleine, vreeselijke opening van het vuuroer op hem gericht... Rond hem in het gras ligt het machtige, blinkende geld, dat nu krachteloos is! En de man mikt langzaam, vervaarlijk kalm.

— Genade! Genade!

Daar valt een gewerschot... Zachtjes rijst er een witte rookwolk op in de vochtige lucht, onder de boomen der dreef... En er wentelt iets en krimpt nog een enkelen stond in het hooge gras en valt daarop roerloos, onbeweeglijk, voor eeuwig neder. De man hangt het geweer weder op den rug, gaat met regelmatigen stap, zonder haast, zonder de minste opgewondenheid door de weide en slaat opnieuw den weg naar Boom in. De deur van het sluishuis openend, ziet hij zijn moeder rustig weggezuild in een verkwikkenden slaap. Hij nadert de sponde en kust het geliefde wezen op het voorhoofd. Sander staart hem ondervragend en met verwondering aan. Er speelt een kalme glimlach op het gelaat van Karel.

— Slaapt moeder al lang? vraagt deze.

— Ja, na uw vertrek is zij bijna onmiddellijk ingesluimerd. Maar gij... waar komt gij vandaan? Heeft de schurk zijn straf ondergaan?...

Karel haalt de afgeschoten patroon uit zijn geweer, werpt die voor de voeten van Sander en hangt het vuuroer weder aan den wand. Hij zegt niets. Sander heeft hem begrepen.

Dien namiddag kwam er een zwijgende stoet van het Steenen Kruis. Op een draagbaar lag een lijk met een kruis op de bebloede borst. Achter de dragers volgden mannen, die weenden, of in verstomming voor zich blikten... Het waren de patriotten, die het stoffelijk overschot van Melchior Ouartere naar Willebroeck terugbrachten. Frans Quar-teer, de priester, volgde biddend het lijk van zijn ongeluk-kigen broeder. Langzaam schreed de droeve stoet, onder den grijzen najaarsnevel, door de weide. Plots zagen zij, vooraleer de dreef in te slaan, voor hun voeten een men-schelijk wezen in het gras uitgestreken met het aangezicht naar de aarde gekeerd. Er liep een rilling door de kleine groep... Een mensch vermoord!... Wie mocht het zijn? Een der patriotten naderde het doode lichaam en keerde het om... Toen ontsnapte een kreet van ontsteltenis aller borst... Het was het lijk van den kreupelen Tist Driessens, met een kogel in het voorhoofd... Hij lag midden in een rooden plas en goudstukjes tintelen in het bloed... De patriotten sloe-gen van schrik een kruis.

Dat was dus de straf!

— God is rechtvaardig, fluisterde men.

Doch een man, in het zwart gekleed, nog bleeker en nog bedroefder dan de anderen, trad vooruit.

— God is goed, sprak hij. *Absolve te!* Dat Hij u vergeve, gelijk ik u vergeef.

En met de magere, doorschijnende hand maakte hij het teeken des Kruises boven het lijk.

— Die ongelukkige mag hier niet blijven liggen, sprak hij. Legt hem ook op de draagbaar.

— Neen, neen, mompelde men. Die heiligschennis niet! De beul nevens zijn slachtoffer!

— Legt hem naast mijn broeder, hernam de priester ge-biedend. Beiden staan voor den troon van God. Hem alleen, niet de menschen, komt het toe te oordeelen...

En de twee lijken, dat van Melchior Quarteer en dat van Tist Driessens, werden op dezelfde baar naar Willebroeck gedragen.

* * *

De bevelhebber Castagnies, die met zijn korvet « *La Tempête* » te Boom voor anker lag, berichtte den 28n October de eerste tijding van den moord op Melchior Quarteer aldus over :

« Volgens een mij meegedeeld bijzonder verslag is Cartier (Quarteer), generaal der brigands, gedood ».

Dat de moord op den braven, heldhaftigen leider door de Franschen in de hand gewerkt was, getuigt het schrijven van Lemerrier, commissaris van Berchem, dat hij onmiddellijk met onverholen vreugde naar Levêque zond :

« Ik haast mij te uwer kennis te brengen dat het den 7n dezer (28 October), zeer zeker scheen, dat het opperhoofd » der brigands, Cartier genaamd, door zijn bende aangehouden en in de gevangenis opgesloten werd, omdat hij zijn » mannen in den steek gelaten en in zijn vlucht de geldkas- » sen, alsook het schoonste paard van Schelle voorhanden » medegenomen heeft, en dat nu, naar men mij stellig ver- » zekert, gezegden Cartier den 8n in de gemeente Hemixem »

» door zijn bende voor den kop is geschoten, na een vonnis » tegen hem door den krijgsraad geveld.

» Deze blijde tijding ontving ik van burger Plottier, agent » te Hemixem.

Met achting gegroet,
Castagnies ».

Den 16n November zond Levêque aan het hoofdbestuur te Antwerpen volgend rapport :

« Ge zult hierbij proces-verbaal vinden, vaststellend den » wezenlijken dood van zekeren Quarteer, hoofd der opstan- » delingen, welke door de brigands zelve in de gemeente » Willebroeck voor den kop werd geschoten ».

Denzelfden dag, 16 November, begaf zich de municipaliteit van Willebroeck naar het kerkhof, ten einde zich te overtuigen van den dood van Melchior Quarteer, woonachtig te Niel, gewezen rechter van het kanton Boom.

Ziehier het verslag van hun bezoek :

« Wij hebben het graf doen openen, hetwelke wij ver- » meenden dat van den hoofdmans der brigands te zijn ; aan- » stonds ontdekten wij een lijk, hebbende een hemd aan » voor kleeding en, nadat het gezicht gewasschen was, her- » kenden wij inderdaad den persoon van Melchior Quar- » teer, groot vier voet en vijf duim, wel gemaakt, bruine ha-

» ren en wenkbrauwen, schoon gevormde ronde neus; het
 » ander gedeelte van het gelaat was gezwollen, ten gevolge
 » van de ontbinding, waarin het lijk verkeerde.

» Wij hebben verder het hemd onderzocht en bevonden
 » dat het geteekend was met twee letters P. Q., waaruit wij
 » besloten dat zij aanduiden den naam P. Quarteer, zijnde
 » waarschijnlijk die van een zijner broeders.

» Geteekend: J. Peeters, voorzitter; C. Van
 » den Broeck, agent; J. Spiette, Nadreau,
 » secretarissen ».

TWEE-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

VLAANDEREN IN VUUR EN VLAM.

Aan het kruis had men den dapperen aanleider der patriotten gehangen, aan het kruis hadden de schurken hem gebonden, zooals men vroeger eens deed met den Verlosser van het menschedom. Er rezen zwarte wolken op; ze naderden, stormden in wilden rit voor de maan en vluchtten, vluchtten naar oneindige, diepe kolken. En, over het geteisterd Vlaanderen heenjagend, huilden en weenden ze, weenden dikke, groote tranen. De laatste bladeren der boomen vingen ze op, de wind speelde klagend er tusschen en ze vielen met den snik in zich, den snik van den gefolterden geboortegrond. En ze tooiden met hun gele lijkwade den grond, die reuzen teelde en nu werd verdrukt, vermoord in het martelaarsbloed. Zooals Quarteer aan het kruis, wilde men geheel het Vlaamsche volk mishandelen, vermoorden, uitroeien. Er mochten geen brigands meer leven! De Vlamingen werden als wilde dieren opgejaagd; wanneer de Sanskulotten overwonnen, zooals te Boom, richtten zij de afgrijpselijkste bloedbaden aan, geen grijsaard of kind werd gespaard, en de vrouwen, die zich niet door een spoedige vlucht konden redden, werden ten prooi hunner geile lusten. Overal heerschte ellende en droefheid. Doch, de kruik gaat zoo lang te water tot ze breekt. Zooals wij gezien hebben, stonden de boeren in massas op. De gemoederen waren verbitterd; de toestand werd in onze provinciën voor de Sanskulotten zeer onrustwekkend. De bodem, dien ze betraden, brandde onder hun voeten; overal had de noodklok gestormd, waren de boeren opgestaan en loeide het oproer als de orkaan.

Nadat Rollier met zijn « jongens » te Baesrode de Schelde was overgestoken, leverde hij te Zele met de Franschen een hardnekkig gevecht, waarin deze laatsten het onderspit delfden, doch de Franschen kregen versterking, zoodat Rollier 's nachts den terugtocht aannam en naar Willebroeck week.

Bornhem werd aangevallen, en het rustige dorpje aan de vlammen prijsgegeven. Er woekerde in Vlaanderen een laaie gloed, die droefheid, angst en ontsteltenis in het harte der arme Vlamingen bracht.

Nochtans gaven dezen den moed niet op in Klein-Brabant. Ieder gehucht maakte men tot een vesting. Frankrijk zond zijn troepen af; het Directorium te Parijs werd verontrust door den heldenstrijd der boeren. Meer dan twintig duizend krijgslieden rukten Vlaanderen binnen.

In den nacht na den moord op Melchior Quarteer gepleegd, werd het kamp te Willebroeck opgebroken en rukte men naar Londerzeel.

Het was den 1n November. Londerzeel ligt op den rechteroever der vaart. Rollier nam er bezit van en plaatste er een voorwacht van ongeveer 250 man. 's Anderdaags bezette hij Merchtem. Rollier had een vernuftig plan bedacht: hij wilde beletten dat de vijand aan deze zijde de vaart overstak. Hij liet deze twee plaatsen versterken, aangezien ze met Wolverthem en Assche in de richting van Brussel, het hoofd der verdedigingslinie uitmaakten en van achter op de Schelde steunden.

Nu heerschte er eene ongemeene bedrijvigheid: gansch Klein-Brabant vormde een uitgestrekt kamp, het was een gedurige beweging van gaan en keeren der patriotten.

Den 1n November, zegt Augustin Thijs, signaleerde de commissaris op den toren van Mechelen een zeer aanzien-

lijk getal opstandelingen aan den kant van Hombeek, Hef-fen en Leest. Men zag hun voorwacht, van ongeveer dertig met geweren gewapende mannen. Er werden Belgen aangetroffen, verraders van het vaderland, wien het niet walgde de rol van Judas, van verrader, te spelen. Het waren de zwarte geesten, die Vlaanderen onveilig maakten, die meer onschuldig bloed deden stroomen, meer nederlagen veroorzaakten dan Fransche kogels, wanneer er eerlijk, man tegen man, gestreden werd.

Een geneesheer van Schelle, zekere De Becker, haastte zich zijn zoon of broeder, Jan De Becker, gewezen kantonaal commissaris van Boom, vroeger door de patriotten aldaar in de gevangenis gezet, doch nu te Antwerpen verblijvend, berichten nopens de patriotten over te zenden. Deze schreef den 2en November aan commissaris Levêque het volgende:

« Burger De Becker, geneesheer te Schelle, heeft mij gis-
 » teren een expresse gezonden, om u te melden dat de bri-
 » gands, welke zich in Klein-Brabant ophouden, den Rupel
 » op verscheidene plaatsen oversteken; namelijk te Wint-
 » ham en rechtover den molen van Niel. Ik heb deze waar-
 » neming medegedeeld aan burger Castagni (bevelvoerder
 » van de zeemacht), die mij zeide een kanonneersloep te
 » zullen afzenden tot aan het Tolhuys. Het dient hier opge-
 » merkt te worden dat de sloep kan voortvaren tot Niel toe,
 » vermits er geen enkele zandbank is. De plaatsen in het
 » kanton Boom, waar men over het water zet, zijn het Tol-
 » huys, Wintham (kanton Bornhem) Niel, Boom en Rumpst.
 » Te Boom, Niel en Rumpst liggen overzetbooten of pon-
 » ten, aangezien er troepen zijn te Boom. Ik geloof dat het
 » wenschelijk wezen zou al de booten langs dien kant bijeen
 » te brengen. Indien het bestuur orders in dien zin wil ge-
 » ven, heb ik een expresse, die om twaalf uur vertrekt. Ik
 » verwacht dus ja of neen vanwege het bestuur.

» Groet en eerbied
 Jan De Becker ».

Te Brussel hield men de generaals op de hoogte. Zoodra men vernomen had, dat men overal posten uitzette en het land bedekt was met boeren, belegden zij een vergadering, onder het voorzitterschap van Colaud, waarop besloten werd de standpunten van den vijand ten Westen langs de boorden van Dender en Schelde en ten Oosten langs de Willebroecksche vaart en den Rupel aan te vallen.

In den nacht van den 2n tot den 3n November rukte generaal Béguinot met zijn kolom op en trok Londerzeel binnen. Zijn mannen begonnen te rooven en de bevolking op de afschuwelijkste manier te mishandelen. De boeren omringden en joegen ze met steenen en geweer-schoten op de vlucht. Bij den terugtocht wreekte de lage generaal Béguinot zich op een armen grijsaard, zekeren Pieter Corens, tachtig jaar oud, die in de kerk op de trappen van het hoogaltaar zat te bidden. Bij den eersten sabelhouw, dien de man in den rug ontving, stak hij de handen wringend naar zijn beulen uit en smeekte hun hem toch niet te dooden.

— Erbarming! klonk het uit den mond van den ongelukkige.

— *Sale flamand! Brigand!* snauwde men hem tegen, *vous allez mourir!*

— Och, ik bid u, soldaten, doet me geen leed, nooit heb ik iemand kwaad berokkend.

De Sanskulotten hadden pret in 's grijsaards « *Argot de cochon* », zwijgentaal, en maakten hem met bajonetssteken en kolfslagen verder af.

Langzaam besprenkelde zijn bloed de witte trappen van het hoogaltaar; het liep in fijne, roode stralen naar beneden en zong van trede tot trede het droevig liedje van den dood. Ja, maar dit bloed riep ook om wraak over de laffe beulen. Toen de Sanskulotten vertrokken waren, vond de dochter haar armen vader zieltogend liggen. 's Anderdaags, den 4n November, zakte de kolom van generaal Meinsveig naar Willebroeck af en verbrandde Capellen op haren doortocht. (I)

Deze kolom, samengesteld uit grenadiers en huzaren, was belast met de vaart van brigands te zuiveren. Rollier had zijn mannen als scherpschutters, achter de boomen en strui-

ken van den rechteroever, de Kebbingen genaamd, op de plaats van de hedendaagsche papierfabriek, uitgezet. Talrijke boeren bezetten het kasteel van baron Helman, aan den linkeroever, tusschen de kerk en de vaart. De huzaren, als verkenner uitgezonden, brachten den generaal bericht dat al de huizen gesloten waren en het dorp door de inwoners verlaten scheen te zijn.

— Ha, zeide Meinsveig, terwijl hij lachend de handen wreef, het voorbeeld van Capellen schijnt zijn uitwerksel te hebben.

Maar nauwelijks hadden de soldaten het sas bereikt, of een schrikkelijke losbranding van voren uit het kasteel en van den overkant uit het schaarhout, dwong den troep tot stilstaan; vijf soldaten rolden tegen den grond; het paard van wachmeester Lebrun ontving een kogel in de borst en met een zijsprong sleepte het zijn ruiter in de vaart, waarin deze verdronk.

— Daarheen! beval Meinsveig, met zijn degen naar het kasteel wijzend, dit rooversnest is voor ons!

Met gezwinden pas ging het er op los, maar velen konden het kasteel niet bereiken en beten onderweg in het zand. De republikeinen haalden balken uit de naburige woningen en beukten met tien en twaalf op de zware poort, die wel kraakte, maar niet bewegen wilde.

— De schelmen hebben ze met straatsteen aangevuld, spraken de soldaten mismoedig tot elkaar, terwijl zij zich zoo dicht mogelijk tegen den muur pakt en het hoofd tusschen de schouders trokken, om beter beschut te zijn tegen het vuur van den overkant der vaart en tegen de pannen en keisteenen, die van boven regenden.

Daar was het niet uit te houden. Zij moesten weg van die plaats, om zich achter de naburige huizen wederom te vereenigen.

Intusschen waagden de ruiters een aanval op de scherp-schutters van Rollier, langs den rechteroever.

Doch de boeren hadden geleerd geen kogels verloren te schieten, elke soldaat, die den voetop de sasbrug zette, was verloren. Ook langs dien kant mislukte de aanval. Schrikkelijker brulde en tierde Meinsveig. Wat zou men te Brussel zeggen? Maar waarom lieten ze hem ook uittrekken zonder kanon? Hij zou dien rooverskuil, het kasteel, geheel het dorp zelfs tot pulver hebben geschoten.

— Mannen, donderde hij met een vloek, op het kasteel van Helman doelend, steekt dat nest in brand.

Er werden karren gehaald en langs den oever geplaatst, om zich tegen het vuur van Rollier te beschutten; men hoopte stroo en hout voor de deuren op en weldra stegen er reusachtige vlammen in de hoogte. Door den hellen glans verschrinkt, vluchtte een vrouw uit een naburige woning, waar ze tot dan toe in schuur of stal verborgen bleef. Zij had een zuigeling op den arm en een zevenjarigen knaap aan de hand. Radeloos keek zij rond, liep eerst eenige stappen links en vluchtte daarop rechts, zonder te weten waarheen. Luid gillend stortte zij neer, door een Franschen kogel in de borst getroffen. Schreiend lag de zuigeling, aan de armen der ongelukkige ontsnapt, tegen den grond; huilend wierp de knaap zich op zijn moeder, tot een tweede kogel, door de hand van een moordenaar gestuurd, den kleinen jongen naast de moeder in den modder deed rollen. Tot dusverre had Rollier zijn bevelen koelbloedig uitgedeeld; hij had dien dubbelen moord op een afstand gezien en het rood der woede en verontwaardiging steeg naar zijn hooge voorhoofd.

— Nu is 't genoeg, mompelde hij bij zich zelf, niet luid genoeg om door zijn mannen verstaan te worden.

Hij blies op zijn hoorn. In een venster van het kasteel werd de witte vlag met het roode kruis uitgestoken en het geweervuur met dubbele kracht hernomen, ten teeken, dat men hem begrepen had.

— En gij nu daarheen, Peeters, beval Rollier, de richting aanwijzend; gij moet over de brug, om hun den pas af te snijden. Van Camp geeft hun op het kasteel werk genoeg, om hun aandacht te trekken.

Doch Meinsveig had de beweging van de afdeeling Peeters geraden; een oogenblik gedraald, en hij was tusschen drie vuren ingesloten, geen enkel huzaar of grenadier zag dan Brussel weer. Voor de laatste maal losten de Franschen hun geweren op de jongens, die in looppas de brug nader-

den en reeds genoeg aan het fluiten der kogels gewoon waren, om het hoofd niet af te wenden. Elke Fransche ruiter nam een voetknecht in het zadel, en in gestrekten galop vluchtte de zwarte massa langs den oever. De duisternis begon te vallen, de klaarte der vlammen, die reeds boven het dak van het kasteel opstegen, wezen de jongens waar zij mikken moesten, en meer dan één ruiter tuimelde nog, gil-lend van smart, van zijn paard.

In het leger van Rollier telde men acht dooden en zes-entwintig gekwetsten, maar de omtrek der brug was met Fransche lijen en gewonden bezaaid. In hun opgewondenheid wilden de boeren levenden en dooden samen in de vaart slepen. Toen Rollier dit vernam, liep hij ter plaatse.

— Wie mijn gebod weerstaat, riep hij verontwaardigd, dien schiet ik ongenadig neder. Draagt de gekwetsten in de huizen hierover.

De schuldigen sloegen beschaamd de oogen neder; geweren en gaffels werden tot draagberries gevormd, en toen Rollier een uur later de ongelukkigen bezocht, om te zien of er niets was verwaarloosd, stak menig een, die er nog de kracht toe had, erkentelijk de hand naar den hoofdmans uit.

Generaal Rostolan trok den 3n November, aan het hoofd van vijftienhonderd man, Dendermonde binnen. De macht der Franschen scheen thans sterk genoeg om de brigands met hoop op zegepraal in Klein-Brabant aan te vallen. Een groote legermacht ligt te St-Amands en in de omstreken, onder het bevel van Apers. De veldheer besloot 's anderdaags tegen St-Amands in te rukken, om dat wespennest uit te branden. De zon brak door de morgennevelen en stak weldra haar glanzend gelaat boven de boomen van het woud en bescheen het leger der Sanskulotten, dat van Dendermonde naar St-Amands trok.

Boven de wiegelende beweging der zwarte menschenmassa vlamden de bajonetten in den schijn der opgaande zon. In dicht opeengepakte scharen stappen de voetgangers over de baan. De beide vleugels worden door een eskadron dragonders tegen allen plotselingen aanval beschut. Met rasse schreden en in de diepste stilzwijgendheid stappen de soldaten vooruit. Zij koesteren de hoop hun vijanden in den vroegen morgen op den Ouden Briel of te St-Amands te verrassen. De officieren zijn zichtbaar misnoegd. Sombereg is hun blik, ze fronsen het voorhoofd en aan de bewegingen der kaken kan men zien dat ze woedend knarsetanden.

— Hoe lang zal dat boerenvolk ons nog tergen? bromde een oude kapitein. Sedert weken loopen we dit duivelsche land af, en die brigands zijn nergens te vinden.

— O, we zullen ze wel krijgen, antwoordt een zijner makkers, al zaten ze in den diepsten schoot der aarde verborgen!...

Op dit oogenblik rent een ruiter met lossen teugel op generaal Rostolan aan en meldt hem dat de brigands te Sint-Amands verschanst liggen.

— Zeg kommandant Gilson, beveelt Rostolan, dat hij met zijn cavaliërs het dorp langs de noordzijde binnenstormt. Hij zal gindschen binnenweg moeten inslaan om niet te worden opgemerkt. 't Zal hem wat tijd en moeite kosten door dien heksengrond te worstelen, doch op droge plaatsen moet hij zijn paarden tot spoed aanwakkeren; het voornaamste is dat de brigands hem niet ontdekken. Intusschen zal ik het dorp langs de heirbaan inrukken.

De ruiter groette en snelde naar den bevelhebber van de ruitërij, wien hij het bevel van den generaal overbracht. De ruitërij waagt zich in een binnenweg en draaft door de velden van St-Amands. Rostolan houdt zijn manschappen stil, verdeelt hen in kleine groepen en laat ze achter hagen en elzenkanten sluipen, ten einde niet door de boeren te worden gezien. Een diepe stilte wordt bevolen. Zoo ook sluipen wilde volksstammen achter het ondoordringbare heestergewas, om de argelooze reizigers der barre landen te overvallen.

Apers lag met eenige honderden patriotten te St-Amands. Het dorp verkeerde in staat van beleg. Op iederen hoek der straten stonden posten, evenals op den kerktoren. In het midden van het dorp brandde een groot houtvuur. Daaromheen lagen eenige boeren, die zich aan de weldoende vlammen te goed deden; anderen zaten daar en dachten na; grijsaards van lang vervlogen gelukkige tijden en jonge lieden, die, bij het gebulder van het kanon opgebracht, niet

eens wisten wat vrede beteekende. Anderen nog lazen godvruchtig het rozenhoedje. Ze kwamen van verre en hadden hun vrouw en kroost, bij den eersten noodgil der klokken, vaarwel gezegd. Als wapens hanteerden zij gaffel en riek, soms ook de zeis of lompe bijl. In het dorp waren al de huizen bezet; die geen plaats vond, schaarde zich op de gemeenteplaats om het groote vuur. Op dit oogenblik voelden zij met wellust de weldadige warmte hun bloed verlevendigen. Arme lieden! Bijna allen zijn gekwetst. Sommigen hebben hals en hoofd met bebloede doeken omzwachteld; anderen vertoonen een van wonden doorploegde borst of gehavend aangezicht. Enkelen zijn zoo deerlijk gekwetst, dat men ze niet meer kennen kan. Uit de afgeteekende wezenstrekken en sombere oogen straalt de grievendste smart, de bitterste vertwijfeling. O, wat hebben ze geleden, die rampzaligen, gedurende de laatste dagen.

Op korten afstand van het wachtvuur leunt de veekoopman Apers, een man van energiek uiterlijk. Beter dan zijn medebroeders, gevoelt hij al het rampzalige van den toestand. Hij heeft het hart en het karakter der Rollier's; zijn gemoed wordt door duizenden pijnlijke angsten gefolterd. Hij was een der mannen die 't volk te wapen riepen; helaas, nu het onheil hen tegengrimt, kan hij hun geen hulp bieden. Nu en dan verheft hij het hoofd. Zijn oogen fonkelen dan van mannenmoed; er straalt iets groots, iets indrukwekkends uit zijn gelaat. De kloeke ziel van den Vlaming is opnieuw de meesteres van het lichaam en overheerscht de grievende smart. Doch deze opbeurende beweging duurt niet lang, met een diepen zucht laat hij het hoofd weder op de borst zakken. Over het dorp hangt een stilte, die drukt en een bangheid om het harte slaat. De vlammen knapperen omhoog, kronkelend zwieren de rookwolken boven de huizen en versmelten met den nevel; de vale vlam doet de bleeke wangen der brigands schitteren. Hoor, wat is dat?

Daar dreunt de klok zwaar, zwaar als een zucht, als een diepe snik. Dan gilt ze sneller, sneller, ze huilt, ze roept, tiert, in wanhoop, in woede.

— De Sanskulotten! De Sanskulotten! schreeuwt een stem.

Daar daveren de eerste gewerschoten, het voorspel van een akeligen treurzang.

De aanvoerder is vooruit gesprongen, als ontwaakte hij uit een bangen droom en roept zijn makkers toe:

— Jongens, loopt in de huizen en schiet door de vensters op de Sanskulotten.

Toen de Franschen als een wervelwind de dorpsplaats bestormden, was er geen enkel patriot meer te zien. Alle leven scheen uitgedoofd, alleen het vuur op de groote plaats duidde aan dat hier kort te voren gepleisterd was. Rostolan vloekte als een bezetene.

— Waar zit het gespuis? Citoyen Delsack, haal die muizenstenen neer en brand het dorp tot den grond af. Steekt de biggen dood!

Kommandant Delsack maakte zich gereed om dit bevel uit te voeren; reeds hadden de soldaten de eerste woningen bereikt, toen plots een machtige stem de akelige stilte van het dorp kwam verbreken:

— Vuur!

Honderden geweren dreunden los, honderden gaten spuwden vuur en schroot; uit honderd plaatsen vliegt de dood buiten, om zijn slachtoffers te grijpen. De schrik en verwarring in het Fransche leger zijn groot; gedurende enkele oogenblikken rolt en bolt alles wild dooreen. Huilende smartkreten, gemengd met tierend wraakgeroep, doorklieven de lucht. Rostolan woelt als een razende, hij loopt heen en weer, en kan eindelijk de orde in zijn rangen herstellen.

— Feu! klonk het uit den Franschen mond.

Weer rolt een donder van knallende schoten, van snorrende kogels, waarin de noodkreet der gekwetsten en het gegil der stervenden wegs melt, over het kleine dorpje. Een dikke, van vurige slangen doorkronkelde rookwolk vult langzaam de straten en grijpt de keel aan. De stelling der Franschen is zeer ongunstig; zij kunnen de boeren niet zien en moeten hun kruis op goed geluk af verschieten. De boeren mikten integendeel op dichte gelederen.

Met de zware voorwerpen, die van de daken en uit de vensters worden geworpen, richt hun moorddadig lood een groote schade onder den vijand aan. De straatsteenen wor-

den bedekt met gewonden en stervenden, die akelig kermen en huilen. De Franschen zijn verschrikt over de gapingen in hun rangen. Er komt een oogenblik van wankelmoedigheid en wanorde, de wisse voorboden eener neerlaag. Eensklaps ontstaat er een groote opening in de rijen der Sanskulotten; een kanon, door eenige soldaten voortgetrokken, vertoont zijn gapenden muil. De lont strijkt neder, een geweldige schok doet de dorpsplaats dreunen. Er stijgt een gejuich bij de Franschen op; zij hervatten den strijd met nieuwen moed. De in de woningen goed verschoolen boeren lijden intusschen geen groot verlies. Kanons- en geweerkogels vlogen schuifelend boven hun hoofd en wierpen een regen van glascherven, verbrijzeld hout en steenen rinkelend en rammelend neder. De Franschen zouden weldra de nederlaag lijden, toen eensklaps de noodkreet weerklinkt:

— Brand! Brand!

Enkele met stroo gedekte huizen stonden in laaie vlammen. Het vuur werd door den wind aangewakkerd, lekte de groote woningen en sloeg van dak tot dak over. Onheilspellend knetterden de vlammen, en kronkelden omhoog. De patriotten ijlden de straat op en vluchtten door de tuinen verder het dorp in. Het vuur heeft enkele werkmanshuisjes vernield; de groote gebouwen, met hun leien daken en stevige muren, blijven ongedeerd.

De boeren stapelden zich daar lettelijk opeen. Apers verzamelt in allerijl eenige der dapperste en best afgerichte strijders. Hij snelt met hen aan de noordzijde het dorp uit, met de hoop de Franschen onverhoeds in den rug aan te tasten. Door deze behendige taktiek zou men den vijand misschien overrompelen en verplichten de wijk te nemen. Hetzelfde gedacht kwam echter ook bij Rostolan op. Hij liet een deel zijner mannen linksomkeer maken en snelde achter het dorp langs de noordzijde weg. De vijandelijke groepen stormden als twee onweerswolken op elkander. De boeren gelijken leeuwen; zij breken door de Fransche rangen, hakken en kerven links en rechts en bezaaien den grond met lijken. De officieren willen het vluchtend krijgsvolk tegenhouden. Hoe wild en wanhopig zij hierin ook te werk gaan, ze slagen er niet in; de woeste stroom der patriotten vaart hun over het lijf en alles vlucht wat nog vluchten kan. De juichende scharen der boeren snellen de Franschen achterna; zij gelijken een bruisenden vloed, die, plotseling zijn oevers ontsponnen, over het veld heenspoelt en stallen en vee, hutten en herders, in zijn baren omkeert en voortwentelt...

— Voor God en Vaderland! schalt het luid.

— Voor God en Vaderland! roept nu Apers, die generaal Rostolan eenige stappen af van zich ziet vechten.

Door woorden en daden tracht de generaal zijn mannen moed in te spreken. Vloekend op de vluchtelingen, zwaait hij zijn van bloed rookend zwaard in de lucht. Vlug als de wind schiet Apers door de uiteengeslagen Franschen op hem af.

— Gij zijt mijn man! roept hij.

De generaal wankelt bijna onder den zwaren slag, dien Apers hem op den schouder toebrengen wilde, doch welke hij nog kon weren.

— Ha, brigand! snauwt Rostolan hem toe.

De jongeling lost zijn pistool; de kogel vliegt fluitend langs de wangen van den generaal, die siddert. De twee bevelhebbers vechten nu met den blanken sabel. Hun zwaarden bewegen snel in het rond, maken bliksemsnelle kringen en, wanneer zij elkander raken, springt er vuur uit het staal. In de eerste stralen van de morgenzon flikkert dit staal als het hemelvuur, doch heviger nog is het licht hunner oogen. Rostolan heeft reeds twee wonden bekomen en begint te verflauwen. Wanhopig weert hij de vlugge slagen van Apers af, hij ziet zijn laatste uur naderen en knarsetandt van woede en spijt. Door een uiterste poging verijdelt hij een zwaren slag, die hem ongetwijfeld den schedel zou klieven en wijkt eenige stappen achteruit.

Op dit oogenblik schiet er tusschen de twee vechtenden een groep Sanskulotten, die Apers van alle kanten omringen. De kloeke aanvoerder zal bezwijken. Doch neen, zie, daar daagt redding op. Eenige boeren bemerken het gevaar, snellen hem te hulp en kunnen hem ontzetten. Nu vlucht geheel de Fransche legerafdeeling over de velden, als een kudde schapen, door hongerige wolven achterna gezet. De

Franschen zijn verslagen. Eensklaps ontstaat er een dof gedreup in de verte. Apers ziet aan de Oostzijde een zwarte massa, als een opkomend onweder, aanrollen.

— O wee! roepen de boeren.

De Sanskulotten heffen juichend hunne wapens in de hoogte. De zooveen ziellooze oogen fonkelen weer helder, de verlamde hand omknelt opnieuw het geweer of het zwaard.

De Fransche ruitery verschijnt in de vlakke en de grond daverd onder de hoeven der paarden. Het was een krachtig en onstuimig voorwaarts rollend stalen bolwerk. In en boven die dreigende, grimmige massa, scheen de zon op de uitgetogen zwaarden, die als bliksemflitsen door een zwart wolkevaarte, verblindend schitteren. Als een brommende en schokkende vuurberg dreunde den bodem onder den zwaren hoefslag der wilde rossen.

— O wee, herhaalden de boeren. De ruitery!... De ruitery!...

Bange angst, bleke drift en kwellende onrust overstelpten de Vlamingen. De Franschen schieten er weer moedig op los; koortsachtig wachten allen... Doch de strijd duurt slechts één ommezien. De nadering van den vijand is verschrikkelijk. Door stem en zweep aangehitst, stormen de paarden pijlsnel voorwaarts, steigeren en vallen bonzend neder. Met vliegende manen en met gerekten staart dringen zij, als een jagende wolvenbende, te samen en stuiven in een stofwolk aan, of spatten het slijk der velden heuvelhoog. Toen een der paarden neerstortte en zijn ruitery in zijn val meesleepte, ontstond er een oogenblik verwarring en de gansche jacht vloog over den gevallen heen. Plots laat Apers de patriotten stilstaan. Hij beveelt hen in dichte drommen samen te dringen en met snelheid naar het dorp achteruit te wijken. Vóór dit bevel kon worden uitgevoerd, valt de Fransche ruitery met den verschrikkelijken kreet: *Vive la République!* op de boeren aan. De gelederen der Vlamingen worden als kaf uiteengeloopt. Al wie onder de voeten komt, wordt neergeschoten, weggesabeld of onder de hoeven der paarden vertrappt.

De vluchtende Sanskulotten rukken andermaal tegen de boeren op. Aan hun hoofd staat Rostolan. Met daad en met woord hitst hij zijn mannen aan. Er bliksemen vlammen uit zijn oogen, ziedend schuim omspat zijn lippen en, in ijselijke woede ontstoken slaat hij verschrikkelijk met zijn zwaard onder de boeren. Met een honderdtal boeren stuit Apers eenige oogenblikken de woeste vaart der ruitery. Langzaam wijken de Vlamingen naar het dorp, zich nu en dan omkeurend, om hun geweren op den aanrukkenden vijand te lossen. Eindelijk bereiken zij de huizen. Zoodra de jongens het dorp zijn binnengetrokken, roept Apers met krachtige stem:

— Uiteen en snel vooruit!

De boeren verbreken hunne rangen en verspreiden zich ijlings door de straten en in de huizen.

De Franschen zetten hen met woeste kreten achterna... Hier en daar vliegt een kogel door een glasruit, die rinkelend uitvalt en bonst er een Franschman dood neder. De brieschende Sanskulotten doorsnuffelen kamers, zolders en kelders. Hun razernij wordt bitter teleurgesteld. De boeren waren langs de achterdeuren weggevlucht en de tuinhagen overgesprongen. Nu ijlen ze in alle richtingen door het veld. De Sanskulotten herbeginnen hun gruwelen, die ze overal aanrichten, waar ze meester waren.

Volgens Van den Bergh, vielen eenige patriotten in de handen der Franschen. Zonder vonnis werden zij tegen den kerkmuur geplaatst, die weldra met hun bloed en hersenen was besmeurd. Een kindsche grijsaard, zotte Neel, die zijn zoon voor den kop zag schieten, had den kommandant beul geheeten en geroepen: « Onze jongens zullen wel winnen! » Hij werd door den kommandant zelve in stukken gehakt. Een moeder met hare vijftienjarige dochter sleurde men uit den kelder van een afgelegen huis, waaruit men geschoten had. Zij werden door de republikeinen medegesleept. Iets verstaande van de snoode bedreigingen, welke de soldaten elkander onder weg lachend toeriepen, weigerden ze eindelijk verder te gaan. Zij lieten zich vallen en klampten zich vast aan de boomen der laan en aan het gras van den weg, terwijl de moeder hare dochter tot weerstand aanmoedigde. In woede ontstoken, doorstaken de beulen moeder en doch-

ter en lieten hen voor dood liggen. Middelerwijl zij hunne baldadigheden voortzetten, sleepte de moeder zich op en vond nog de kracht om naar een woning te kruipen. Met beide handen bedekte zij een afgrijselijke wonde, waaruit de ingewanden hingen. Het meisje was dood, de moeder stierf eenige oogenblikken later.

De Fransche kolom wachtte vruchteloos, tot 's avonds toe op die van Brussel en Dendermonde. Alleen waagde zij het niet in de duisternis naar Antwerpen terug te keeren, ofschoon ze meer dan driehonderd man sterk was, ruiters en voetknechten, met drie stukken grof geschut. Zij besloten den nacht te St-Amands door te brengen en namen hun intrek bij de burgers. Zij dwongen de dorpelingen te brengen al wat zij hadden, namelijk eten, bier, wijn en geld, en dikwijls vergden zij met sabelslagen, wat de ongelukkigen niet bezaten.

Wat al baldadigheden dien nacht te St-Amands werden gepleegd, is onbeschrijflijk. Nu, honderd jaar later, spreken de kleinkinderen, intusschen grijsaards geworden, nog met afgrijzen van die barbaren, en meer dan een kan vertellen dat zijn grootvader met kolfslagen en sabelhouwen naar den ijskoude kelder van zijn woning werd gedreven, terwijl hij boven zijn hoofd de vloeken hoorde der dronken roovers en de angstkreten van vrouw en dochters, welke gedwongen waren die wangedrochten te dienen.

Oude menschen spreken gaarne over hun lijden en zelden over hunne vermaken, zegt men. In het verleden smelten vreugde en lijden te samen als wit en zwart in de verte; maar in het tijdvak der Fransche dwingelandij, vooral in de jaren 1792 tot 1800, overheerscht het zwart dermate, dat er niets zichtbaar is in onze geschiedenis dan een duistere vlek van wanhopige smarten en eindeloos wee.

* * *

Apers kwam tegen den avond te Willebroeck aan en berichtte Rollier, den generaal der brigands, het droevige nieuws.

In Rollier's oog blonk een traan, een traan van diepe smart. Onwillekeurig balde hij de vuisten en knarste hij de tanden op elkaar. Toen Apers hem zeide over welke groote macht de Franschen beschikten, werd hij ernstiger dan naar gewoonte. De diepe rimpels, die in zijn voorhoofd lagen, groefden nog sterker. Hij voelde dat er een zware verantwoordelijkheid op zijn schouders rustte... Nu bracht men hem de onheilspellende berichten, dat er twee kolommen gezien waren, de een onder het bevel van generaal Béguinot, de andere gekommandeerd door generaal Meinsveig. Hij vroeg zich af of hij met zijn niet of slecht gewapende boeren, wel is waar, sterk in getal, doch zonder ondervinding, den strijd zou mogen aangaan tegen den welgeoefenden Sanskulot. Hij bezat ruitery, noch grof geschut; mocht hij wel op overwinning hopen? Was het geen roekeloosheid zijnerzijds zooveel menschenlevens te offeren, zooveel huisgezinnen in rouw te dompelen, zooveel smart en ellende te verspreiden?

Neen, neen, dat kon niet, hij mocht den roekeloozen strijd niet wagen, hij zou vluchten, vluchten met al zijn manschappen; langs alle kleine wegen zou hij ze bij groepen verdeelen, heenzenden, ze laten schuilen in venen en moesige weiden, die gedeeltelijk door de waters van den Rupel onder water stonden; hij zou ze naar de dichte bosschen zenden, waar geen vijand ze kwam bestoken, waar de ruitery niet kon doordringen, waar de kanonnen, die afgrijselijk moordende vuurmonden, hen niet konden bereiken. Dit besluit stond weldra bij hem paalvast.

Daar kwam Peeters aangesneld. Zijn paard viel uitgeput en dampend van zweet, aan de voeten van den generaal neder.

— De Franschen naderen! riep hij.

Klein-Brabant, zoo luidde zijn bericht, was gesloten in een band van staal en vuur. Overal lei men de woningen in asch.

Rollier deelde zijn kapiteins Apers, Peeters en anderen zijn besluit mede. Men mocht den slag niet wagen, want een verplettering stond hen te wachten.

— Hoe! riep Apers op den hem eigen, driftigen toon, hoe, we zouden ons moeten laten doodhameren als koeien,

we zouden het straffeloos moeten aanzien, dat men onze huizen platbrandt, onze vrouwen en kinderen lafhartig vermoordt. Neen, neen, dat mag niet! Liever sterven dan een langzamen hongerdood te moeten ondergaan. Liever den dood in het gevecht, dan hier in deze moerassen te verdringen!

— Ja, ja! riep Peeters. Vechten, vechten op leven en dood! Vechten zonder genade. We zullen de Sanskulotten doen wijken, vermoorden, uitroeien, we zullen overwinnen!

— Ja, ja, vechten! kreten al de leiders als uit één mond. Vechten op leven en dood! Leven de jongens!

Rollier scheen overtuigd, ten minste, hij werd medegesleept door de geestdrift zijner kapiteins.

— Als het zoo is, zeide hij, dan zullen wij den strijd wagen. Kost wat kost, we zullen overwinnen! Leven de jongens!

De nacht had zijn grijze nevels over het aardrijk gezonden. Uit het buiachtig zwerf vielen langzaam, heel langzaam, zware en groote droppels. Honderden boeren wachtten op de beslissing der leiders en daar weergalmde nu hun vreugdegeroep:

— Leven de jongens!

— Leven de jongens! klonk het blij uit de ruwe borsten der brigands.

Het kamp was regelmatig ingericht, overal stonden wachtposten, overal werd de grootste waakzaamheid aan den dag gelegd.

In den Arend zaten de aanvoerders tot in den vroege morgen bijeen en gaf Rollier zijn laatste bevelen.

— Willems, begon de hoofdleider, ge rukt met uw mannen naar Heffen en sluit er den barreel dwars over den grooten weg. Ge moet diepe loopgraven trekken, boomen neervellen en als struikelblokken over den steenweg werpen. Aan den overkant der Zenne bestookt ge daarop de troepen van generaal Béguinot duchtig met uw geweervuur en volgt hem op de hielen, zonder evenwel voor goed slaags te geraken.

Nu richtte hij zich tot Peeters en zei:

— Gij, Peeters, leid uw manschappen naar Blaesvelt om er ongeveer hetzelfde te verrichten wat ik Willems daar zooeven bevolen heb. Zoodra de soldaten van Béguinot aanrukken, moet ge zachtjes, heel langzaam en gedurig schietend, naar Willems afzakken.

— Goed, generaal.

— Gij, Willems, zakt naar Peeters af en vereenigt uwe mannen. Begrepen?

— Ja, generaal.

— Ik blijf te dezer plaatse. Hier ook zal het gevecht zeer hevig worden. Hier heb ik een middenpunt, waar ik geheel den omtrek overzie en kan ik beter, in ieders belang, de noodige maatregelen nemen. Meinsveig zal herwaarts oprukken, maar ik zal hem over de Sasbrug lokken. In de moerassen, aan den overkant der vaart, zal hij zijn deel krijgen. Van Camp, gij zult het kasteel van Helman bezetten; zoo men u aanvalt, vuurt er dan ook maar duchtig op los, want ge krijgt anders een kwade positie. Niet te haastig te werk gaan. Overijling zou gansch den boel bederven. Krijgt gij het te warm, vlucht dan achteruit. Eén raadgeving, die ik u bijzonder op het hart moet drukken, is de volgende: schiet niet voor ge den vijand de volle laag kunt geven; dit zal verwarring in hunne rangen teweeg brengen. Als gij begint te vuren vóór de vijand u in het oog heeft, zal hij zonder verlies zijn maatregelen kunnen nemen. Vriend Apers, vervolgt Rollier, zal Klein-Willebroeck bezetten, in geval Meinsveig den linkeroever kiezen en mij niet over de brug volgen mocht.

Apers knikte.

— Ik voorzie dat het gevecht te Willebroeck hoogstwaarschijnlijk beslissend zal zijn. Apers, men zal u flinke mannen geven; bezet daarmede de sterkste huizen. Van u zal de zegepraal afhangen.

Apers' oog blonk van vreugde. Hij was fier dat de generaal hem zulk een belangrijken post toevertrouwde. De arme man was sedert drie dagen niet meer te ruste geweest; drie lange bange dagen had hij doorgebracht in 't gevecht, nu eens als overwinnaar, dan weer als overwonnen, altijd vol ijver voor de groote vrijheidszaak. Desondanks drukte de vermoeienis zijn oogen niet, steeds bezielde hem een

groote veer- en wilskracht, om zijn vaderland te dienen.

— Gij, Jules, sprak Rollier tot een zijner broeders, moogt generaal Rostolan aan den kant van St-Amands niet uit het oog verliezen. Men heeft den koerier gevangen genomen, die hem het bevel tot marcheeren brengen moest. Hij weet dus niets. Gij hebt ook de beste schutters en kunt hem heel goed in bedwang houden. Vooral moet er gezorgd worden, en ik druk het u allen op het harte, dat geen der kolommen zich kunnen vereenigen, want dan zou de toestand zeer hachelijk wezen. Hebt gij mij goed begrepen?

Allen knikten bevestigend.

— Goed zoo, wie zijn taak volbracht heeft, vliege de anderen te hulp. Allen komen in de richting van Klein-Willebroeck bijeen. Met Gods hulp krijgen de Franschen vandaag een gevoeligen knak.

Rollier's plan was voortreffelijk. Het bevel uit Brussel luidde, dat de drie kolommen langzamerhand zich vereenigen en de brigands insluiten moesten; dan zouden ze, tusschen de drie vuren in, letterlijk verpletterd worden. Rollier had al het gevaarlijke hiervan ingezien; hij maakte een ontwerp, waarnaar de patriotten de legerafdeelingen afzonderlijk zouden verslaan. Zijn plan was goed berekend, de stellingen werden flink gekozen, en het terrein was uiterst nadeelig voor de schutterij en de ruiters.

Opgetogen verlieten de hoofdmannen elkander. Willems floot op zijn vingers; onmiddellijk slopen uit alle hoeken donkere schimmen, die langs haag en muur kropen en zich om de aanvoerders schaarden. Het waren de wachten van den grooten post, dien men tijdens de beraadslagingen in den omtrek der herberg had geplaatst. Een felle Noordenwind dreef de wolken op de vlucht. Er rende een afschuwelijk gehuil door de lucht; het kreunde in de boomen en zuchtte langs den grond. Dien nacht heerschte er iets, dat onheilspellende voorgevoelens naar de borst joeg. Boven het verdrukte Vlaanderen zweefde de zwarte engel van het noodlot.

Willems was met zijn mannen naar Heffen opgerukt en voerde er de bevelen van den generaal stipt uit. Na diepe grachten dwars door den steenweg te hebben getrokken, brachten zij die met de naburige moerassen in verbinding. Het waren echte rivieren, waarin de dood grijsde. De hooge kanada's rilden onder den zwaren slag der bijlen; naarmate de slagen vlugger doordrongen en de armen forscher zwierden, schudden en beefden ze steeds feller en feller. Een jongen van achttien jaart klom in een boom en strikte in de kruin een zware koord, wier einde nu door tien kloeke handen werd vastgegrepen. Er kerfden nog eenige dreunende slagen in het witte vleesch der boomen, splinters vlogen links en rechts; een langgerekt allo! hop! hop! Een, twee, drie, hop! weerklonk en luid bonzend, zoodat de straatstenen loswaggelden, viel de houten reus onder het krakend geruisch van zijn takken naar beneden. Bij het vallen van elken boom, steeg er een vroolijk juichen op uit de borst der moedige boeren, die zich nu in hun waar element bevonden. De baan geleek een echte wildernis, waar alles dooreen lag en een voor kanonnen en ruiters onoverkomelijke hinderpaal vormden.

Langzaam grauwde de morgen aan het Oosten; slechts een flauwe klaarte duidde aan dat de dag aanbreken moest, doch hij was nog ver. Plotseling hoorde men de schildwacht op grooten afstand roepen:

— Wie daar?

— *Vive la République!* luidde het antwoord.

Men hoorde een geweschot en daarop een pijnlijken gil, gevolgd van een helsch geschreeuw. Het was de kolom van generaal Béguinot. Om drie uur uit Mechelen vertrokken, meende de slimme krijgsman de boeren in hun bed of rustplaats te verrassen en te overrompelen, doch hij had buiten het wijze beleid van Rollier gerekend.

— Allen bijeen! klonk het bevel van Willems. Laat liggen wat ligt; hierheen, mannen!

De boeren vereenigden zich in allerijl en liepen naar een boschje, links van de groote baan.

— Vuren op kommando, jongens, hernam Willems, juist mikken, schiet den Franschen maar wat poeder in de broek.

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

Volledig verhaal over den
Heldenstrijd der Boeren

in

1798

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

VOLLEDIG VERHAAL OVER DEN

HELDENSTRIJD DER BOEREN

IN

1798

L. Opdebeek = Uitgever = Antwerpen